

MED KOVČIRANJEM IN SOCIALNIM SVETOVANJEM¹

POVZETEK

Ob kovčiranju (coachingu) pomislimo, da gre (še) za eno moderno metodo na področju svetovalnih storitev, uveljavljeno najprej v poslovnem svetu. Pristop kovčiranja preverjamo tako, da ga primerjamo s socialnim svetovanjem. Korenine kovčiranja segajo v antično obdobje. Platon je v svojih delih poudarjal umetnost spraševanja, zapisal je Sokratove dialoge. Danes kovčiranje po vsebini povezujemo z mentorstvom, tutorstvom in športnim trenerstvom. Odkrivanje skritih potencialov posameznika ali organizacije je tisto jedro, ki je skupno različnim opredelitvam kovčiranja. Temeljna razlika med kovčiranjem in socialnim svetovanjem se pojavi na točki različnega tolmačenja izhodiščne situacije svetovanca. Socialno svetovanje izhodiščno situacijo razume kot problemsko in jo želi normalizirati, medtem ko kovčiranje izhodiščno situacijo svetovanca razume kot normalno in jo želi razvojno nadgraditi. Ključna podobnost med pristopoma pa je v zagovarjanju samoiniciativnega pristopa svetovanca. Kovčiranje potrebuje presojo na polju koncipiranja razvoja, ker zaradi svoje osredotočenosti na rezultat nehoti podpira dominantno razvojno paradigmo. Osredotočanje na iskanje rešitev je pri kovčiranju vprašljivo tudi v okolju organizacije, kjer utegne biti iskanje svetovančevih lastnih rešitev preveč utirjeno z organizacijskimi interesi. Kovčiranje lahko svojo svetovalno doktrino poglobi skozi prevpraševanje razvoja in normalnosti, kjer mu prihaja nasproti socialno svetovanje.

Ključne besede: problemska situacija, normalna situacija, funkcija razvoja

BETWEEN COACHING AND SOCIAL COUNSELLING - ABSTRACT

Coaching appears to be another modern counselling approach, practiced initially in the business world. It can be analyzed through a comparison with social counselling. The roots of coaching go back to Ancient Greece.. Plato used to propagate the art of asking questions by recording the Socratic dialogue. Today coaching is in substance related to mentoring, tutoring and coaching in sport. The core of the activity - according to different coaching definitions - is discovering the hidden potential of an individual or organization..

The basic difference between coaching and social counselling lies in a different interpretation of the client' starting situation. Social counselling understands the client' starting situation as problematic and attempts to normalize it, while coaching understands it as normal and attempts to develop it. The key similarity of the two approaches is encouragement of the clients' own initiative. Coaching needs to be investigated within the field of developmental conceptions, since its focus on results supports, unintentionally, the dominant developmental paradigm. Focusing on solutions in coaching is questionable also within an organization, where its interests may channel the course of clients' search for their own solutions. The counselling doctrine of coaching can gain valuable insights by a reassessment of the concepts of development and normality, a domain in which it is likely to encounter social counselling.

Keywords: problem situation, normal situation, development function

UDK: 37.048

UVOD

Izziv primerjave kovčiranja (coaching)² s socialnim svetovanjem in hkrati potrebo po tem smo prepoznali na podlagi naše uporabe obeh pristopov pri razvoju programov, kjer obravnavamo vprašanja koncipiranja razvo-

ja pri posamezniku in organizaciji. Razvoj koncipiramo skozi poudarjanje *subjektivnega* pri posamezniku, kar enačimo z njegovim *lastnim*. V tem duhu smo zasnovali programske koncepte in znotraj njih razvojno naravnane programe. Ti so vsebinsko blizu konceptu, ki ga uporabljata coaching, iz dveh razlogov: ker

je coaching tudi razvojno naravnano in ker dosiganje svetovalnih ciljev utemeljuje na razvijanju odnosa s svojimi uporabniki. Obe lastnosti sta glede na naše študijsko poznavanje socialnega področja značilni tudi za socialno svetovanje. V naših razvojnih programih na socialnem področju se oba pristopa, coaching in socialno svetovanje, intenzivno prepletata, kar nas je izzvalo k pripravi prispevka. V nadaljevanju strokovnjaka za coaching na začetku poimenujemo kot *coach*, torej po angleško, kasneje poslovenimo v *kovča*, strokovnjaka v socialnem svetovanju pa poimenujemo *svetovalec*, pri čemer v obeh primerih stranko ali uporabnika poimenujemo *svetovanec*.

Coaching in socialno svetovanje v prispevku primerjamo kontekstualno. Najprej osvetlimo razliko med pristopoma z vidika vstopne kode njunega obstoja, kje kateri pristop *vstopa na prizorišče*. V nadaljevanju poudarimo podobnost v okviru odnosa med svetovalcem oz. coachem in svetovancem. V tretjem delu prikažemo razliko med pristopoma z vidika razmerja med problemom in rešitvijo za svetovanca. V zadnjem delu problematiziramo (preveč) samoumevno razvojno naravnano coachinga in osvetlimo vlogo socialnega svetovanja tudi na razvojnih področjih.

STROKOVNA IZHODIŠČA OBRAVNAVE

Izhodišča prispevka so programski koncepti, razviti v tem desetletju v zavodu Center Spirala. Leta 2001 smo zasnovali programski koncept *Razvijanje dobrega stika z uporabnikom*, ki je bil uporabljen v programu usposabljanja Razvoj kadrov v socialnem varstvu pri SZS. Leta 2003 smo ga nadgradili s konceptom *Prepoznavanje izvorov delovnih obremenitev kot vzvod za samorazvoj*, ki se je občasno izvajal od leta 2003 do 2006

v domovih za starejše na področju socialne oskrbe. Leta 2004 smo zasnovali temeljni razvojni koncept *samomobilnost*, kjer smo v ospredje postavili posameznikovo notranjo mobilnost v obliki uztja in udejanjitve lastne poti posameznika ali organizacije. Na podlagi tega koncepta smo v nadaljevanju letu 2005 zasnovali programski koncept *samomobilna organizacija*. V njem osvetljujemo vprašanje družbene odgovornosti in poudarjamo pomen osebne odgovornosti posameznika. Koncept samomobilne organizacije smo vtakali tudi v prevpraševanje družbene odgovornosti socialnih in zdravstvenih organizacij v okviru mednarodnega razvojnega projekta Exsors v letih od 2004 do 2006. Razvojni koncept samomobilnosti uporabljamo za koncipiranje svetovalno, coaching in supervizijskih dejavnosti v letih od 2004 naprej, v letu 2006 smo ga uporabili v mednarodnem razvojnem projektu ETCS na temo vzpostavljanja spletnega coachinga za izobraževalce. Na podlagi koncepta samomobilnosti in coachinga je bil v letu 2011 zasnovan tudi Labirint SEL – svetovalna metoda za poglobljanje vase (metoda za self-coaching).

OPREDELITEV IN UPORABA COACHINGA (KOVČIRANJA)

Osvetlimo coaching zgolj toliko, kolikor je potrebno za njegovo primerjavo s socialnim svetovanjem v točkah vstopne kode delovanja, razvijanja odnosa s svetovancem ter razmerja med problemom in rešitvijo. *Coaching* definiramo kot svetovalni pristop, koncept, metodo, ki posamezniku, skupini ali organizaciji pomaga odkrivati njihove bolj ali manj skrite potenciale v smeri njihovega osebnega in poslovnega razvoja ali uspeha. Povzemimo definicijo Mednarodne zveze *coachev* (*International Coach Federation, ICF*), ki konkretno pravi, da je *coaching* proces, v katerem

posameznike ali skupine opremimo z orodji, znanjem in priložnostmi, ki jih potrebujejo, da so lahko ustvarjalni in učinkoviti pri svojem delovanju, tako zasebno kot poklicno. Opredelitve coachinga se sicer v odtenkih lahko razlikujejo, vendar v njih obstaja rdeča nit, ki poudarja favoriziranje osebnega in poslovnega uspeha posameznikov in organizacij skozi njihovo aktivacijo notranje moči in potencialov (ETCS 2006).

Kljub prizadevanjem, da bi s pomočjo posameznih jezikoslovcev in slavistov *coachingu* poiskali primeren prevod v slovenski jezik, nam to ni uspelo. Možna uporaba izrazov usposabljanje, mentorstvo, urjenje, treniranje v posameznih segmentih odslikava pomen *coachinga*, vendar s tako nadomestitvijo ne moremo biti zadovoljni. Če pogledamo metaforično, bi lahko za coaching uporabljali vsebinski prevod *kočijaženje*. Raziskovanje izvora besede coach nas je pripeljalo do madžarske vasice Kocs, ki je bila v sredini 15. stoletja znana po izdelovanju kočij. Ker je bila kočija sredstvo, s katerim so se ljudje premikali, je beseda, domnevamo, postala zanimiva v krogu svetovalcev. Kljub možni sprejemljivosti prevajanja *coachinga* v kočijaženje menimo, da je ta izraz primernejši za področje umetnosti, denimo v leposlovju, medtem ko je za področje mehkih strokovnih znanosti, kamor uvrščamo *coaching*, nenavaden. Čeprav med posameznimi strokovnjaki za slovenski jezik ni bilo pretiranega navdušenja nad možnostjo, da *coaching* poslovenimo, smo to preizkusili v projektu ETCS in v ožjem strokovnem krogu se je beseda prijela. Da bi se izognili ponavljanju angleške besede *coaching*, ki v slovenska besedila nekako ne sodi, se nam za jezik poslovenjena oblika zdi manj slaba izbira kot uporaba angleške besede. S slovenjenjem ne izgubimo vsebinskega pomena, kar bi se gotovo zgodilo, če bi uporabili predlagane besede, kot so usposabljanje, mentorstvo ipd.

V nadaljevanju prispevka tako iz navedenih razlogov *coaching* slovenimo kot »kovčiranje«, ³ *coacha* pa imenujemo kovč.

Za našo nadaljnjo predstavitev kovčiranje obravnavamo s perspektive možne (ne)zgodovinskosti. Danes kovčiranje razumemo kot moderen, morda celo trendovski svetovalni pristop, kar je najbolj opaziti v njegovem uveljavljanju v gospodarstvu. Kot protiutež modernemu pogledu na kovčiranje pa omenimo njegove korenine iz antičnega obdobja. Filozof Platon je v svojih delih dajal prednost umetnosti spraševanja, ko je zapisal Sokratove dialoge, iz katerih smo izluščili Sokratovo metodo pogovora, *majevitiko* ali *babičino metodo*, s katero je Sokrat svoje sogovornike spodbujal k odkrivanju njim lastnih spoznanj (Sloterdijk, 1996). Če sledimo poznavalcem antičnega obdobja, ki Sokrata postavljajo v vlogo mejnika v razvoju zahodne miselnosti (njegovo delovanje je temeljilo na umetnosti nenehnega prevpraševanja vsakokratnih življenjskih situacij), lahko rečemo, da je bil Sokrat prvi kovč in učitelj kovčiranja, njegovo filozofsko delovanje navzven pa lahko danes prepoznamo kot izjemno spretnost kovčiranja.

Uporaba kovčiranja in njegovih metod danes ni redka. Njegove metode pa so sorodne metodam mentorstva in tutorstva. Kot beseda nas spomni na športnega trenerja. Kovčiranje je morda resda najbolj prepoznavno v gospodarstvu, vendar si kot metoda vedno hitreje utira pot na področja izobraževanja, osebnega življenja, zdravja, delovnega okolja, razvoja kariere in druga. Tako govorimo o poslovnem, osebnem, kariernem, samokovčiranju (*self-coaching*), življenjskem kovčiranju (*life-coaching*). Predvsem slednji obravnava tematike, s katerimi se ukvarja tudi socialno delo. V gospodarstvu se je denimo kovčiranje že dodobila razdrobilo in govorimo o korporacijskem

Metode kovčiranja so sorodne meto- dam mentorstva in tutorstva.

kovčiranju, kovčiranju za izvršnike, linijske vodje ipd. Z vidika konkretnih oblik govorimo o individualnem, skupinskem, projektnem, organizacijskem, virtualnem kovčiranju (Van Kessel, 2006). V slovenskem prostoru se je dobro razvilo NLP kovčiranje, ki je utemeljeno na praksi nevrolingvističnega programiranja in ga je trenutno prepoznati kot pri nas najbolj sistematično razvitega, tako skozi izobraževanje kot prakso.

VSTOPNI KODI DELOVANJA KOVČIRANJA IN SOCIALNEGA SVETOVANJA

Kovčiranje in socialno svetovanje primerjamo s perspektive vstopne kode njenega delovanja in preizkušamo njune razlike. Pri socialnem svetovanju pomagamo svetovancu pri iskanju rešitve za *normalizacijo*⁴ njegove problemske situacije, medtem ko je za kovčiranje izhodišče obravnave normalna situacija, v kateri kovč svetovanca podpira v smeri razvoja. Čeprav socialno svetovanje v svojem pristopu (lahko) vključuje razvoj, pa je ta postavljen v kontekst *problemske vstopne kode*. Tu lahko povežemo perspektivo moči (Saleebey, 2002: 1) kot enega pomembnih sodobnih konceptov v praksi socialnega svetovanja, ki zagovarja obstoj in mobilizacijo moči pri svetovancih v smeri uresničevanja njihovih ciljev in vizij. Tak pristop je domač tudi v kovčiranju, ki zagovarja aktivacijo notranjih moči svetovanca v smeri njegovega osebnega ali poklicnega uspeha (Vaughan Smith, 2006).

Pa vendar, če želimo opozoriti na razmejitve pristopov, potem lahko rečemo, da so razvojna vprašanja pri socialnem svetovanju že vnaprej zajeta z omenjeno problemsko vstopno kodo, s čimer je socialno svetovanje sicer ge-

nerično kot deklarativno utemeljeno. Čeprav se kovčiranje ukvarja vse bolj tudi s stresnim menedžmentom in preostalimi zapletenimi področji na polju človeških odnosov, ki so posebej značilni za socialno svetovanje, vstopa skozi *razvojno vstopno kodo*, v smeri spodbujanja razvoja pri svojih svetovancih. Dobimo vtis, kot da gre pri kovčiranju za nekaj več od običajnega, za proces, ki je zaželen, a z vidika situacije za svetovanca ni nujen, kot je to bolj poudarjeno v primeru socialnega svetovanja. Čeprav se pri svetovancu v procesu kovčiranja lahko izkaže, da potrebuje bolj temeljito psihološko, mogoče celo psihiatrično obravnavo, se zdi veliko večja verjetnost, da v proces kovčiranja ni prišel s tako predpostavko, temveč je imel v mislih lasten razvoj, osebni ali karierni. Sklicevanje na razvoj je namreč tisto, na čemer je kovčiranje zasnovano in na podlagi česar privablja potencialne svetovance, ne glede na možne kasnejše izide. Zaradi sklicevanja na razvoj je za posameznika kovčiranje manj obremenjujoč proces z vidika sprejemanja okolice, prinaša manjšo stigmo svetovanca, kot pa če se svetovanec znajde v socialnem svetovanju.⁵

Razprava bi tu terjala opredelitve, kaj je problemska, normalna in razvojna situacija pri svetovancu. Vendar ne bomo nadaljevali v tej smeri, ker naš namen ni v vrednotenju izhodnega rezultata pri svetovancu, ki bi bil plod njegove vključenosti v en ali drug proces, temveč smo zgolj izpostavili njuno različnost v vstopni kodi delovanja.

ISKANJE PODOBNOSTI KOVČIRANJA IN SOCIALNEGA SVETOVANJA V ODNOSU DO SVETOVANCA

Pri teh dveh pristopih poudarjamo podobnost v odnosu med svetovalcem/kovčem in

svetovancem. V primerjavi se osredotočamo na tisti del odnosa, ki obravnava načine reševanja problemskih situacij. Pri kovčiranju v ospredje postavljamo primarno naravnost delovanja, da se svetovancem nasvetov praviloma ne daje. Socialno svetovanje in kovčiranje se tu približata. Svetovalni pristopi, ki jih sicer poznamo v gospodarstvu, poimenovani tudi kot *consulting*, temeljijo na drugem pristopu, bolj na dajanju nasvetov (nasvetovanje) svojim svetovancem. Svetovalna dejavnost je razvita na pestrih področjih gospodarstva, bančništva, zavarovalništva, trgovine, kjer pa je svetovanje pravzaprav zreducirano na raven informiranja. Svetovalci pravzaprav informirajo stranke o produktih in storitvah svojih organizacij, s čimer so potisnjeni (še) v vlogo posrednih oglaševalcev. Tako vidimo, da ima socialno svetovanje popolnoma drugačno vlogo.

Znotraj primarne naravnosti nedajanja nasvetov gremo v primerjavi socialnega svetovanja in kovčiranja še nekoliko dlje, saj pri obeh pristopih navajamo podobnost v smislu, da oba pristopa spodbujata prepoznavanje lastnega problema in lastne rešitve. Poglejmo podrobneje prvo lastnost, ki smo jo omenili, primarno naravnost nedajanja nasvetov. Kasneje bomo osvetlili še vprašanje pojmovanja lastnega pri problemu in rešitvi svetovanca. Pri socialnem svetovanju lahko primarno naravnost nedajanja nasvetov svetovancu razložimo z zadnjima dvema modeloma socialnega dela, ki sta označila obdobje od leta 1970 naprej, to sta socialno konstruktivistični in sistemsko ekološki. Oba modela v odnos svetovalca in svetovanca vnašata novost v smeri, naj bo svetovanec partner svetovalcu pri reševanju težav, kjer slednji ni strokovnjak, ne pozna svetovančeve stvarnosti, temveč mu jo zgolj pomaga odkrivati. Svetovalec in svetovanec sta partnerja v procesu reševanja svetovančevega problema (Milošević Arnold,

Poštrak 2003: 137–141). Sodobni koncept prakse socialnega svetovanja po Lynn Hoffman poudarja etiko udeležnosti. Po tem konceptu se svetovalec iz pozicije objektivnega opazovalca pomakne v pozicijo sodelovanja, kjer sodelovanje med njim in svetovancem poteka po logiki konsenza, skupnega razumevanja svetovalnega odnosa kot svetovalnega procesa. Svetovalec odstopi od pozicije moči kot strokovnjaka, postavi se v pozicijo nekoga, ki ne ve, in se s tem skupaj s svetovancem poda na skupno iskanje, raziskovanje, s čimer svetovancu postaja sogovornik in soiskalec (Čačinovič Vogrinčič, 2003: 200).

Če iščemo primarno naravnost pri kovčiranju, pa je v ospredju nevtralna vloga kovča, ki svetovancu ne ponuja poti do rešitve, temveč mu pomaga, da se do želene rešitve dokoplje sam. Kovč je nevtralen sogovornik in partner v interakciji s svetovancem in mu pomaga na poti individualnega razvoja, ga podpira in spremlja (Vaughan Smith, 2006). Osnovni instrumenti kovčiranja po McLeodu (2003: 5) so vzpostavljanje tišine, postavljanje vprašanj in izzivov. Tišina omogoča svetovancu čutiti in misliti, ne da bi ga vznemirjala ali motila kovč in njegovo delo. V tem pogledu kovč igra vlogo tihega partnerja, ki je vedno v bližini, tako da svetovanec lahko reevalvira, kaj misli, da ve, raziskuje nov pogled na to, kaj misli, razvija nov vpogled v situacijo, vse to skozi razumevanje globine in vira motivacije. Umetnost kovča je, ne da ve, kdaj biti tiho, temveč da ve, kdaj pretrgati to tišino. Tišina omogoča nastanek emocije, ki poganja motivacijo svetovanca (prav tam). Pri primerjanju pristopov kovčiranja in socialnega svetovanja z vidika njune primarne naravnosti nedajanja nasvetov je podobnost očitna. Iskanje podobnosti v pristopih na podlagi domneve, da pri svetovancu oba pristopa spodbujata odkrivanje lastnega problema in

lastne rešitve zanj, pa ni povsem razvidno. Kovčiranje ustvarja prostor iskanja lastnih rešitev za svetovanca, v socialnem svetovanju pa proces temelji na skupnem soustvarjanju rešitev svetovalca in svetovanca. Svetovalčeva vloga je v primerjavi s kovčem, katerega vloga je v tem pogledu nevtralna, aktivnejša. Poznavanje razlik v pristopih je pomembno, da razumemo vlogo posameznih procesov, hkrati pa ugotovimo, da gre za izjemno blago razlikovanje. Če se, denimo, pri kovčiranju poudarja spodbujanje svetovanca v iskanje lastne rešitve in nev-

V nadaljevanju bomo pojasnili, kaj mislimo s tem, da svetovanec odkrije lastno rešitev. Poglejmo na problem, kot ga doživlja posameznik. Za svetovanca je pomembno, da gre zanj in da se svetovalni proces zgodi zaradi njega in ne zaradi svetovalca oz. kovča, čeprav se vzpostavlja partnerstvo. S poudarjanjem lastnega konkretno ponazarjamo, da je v odnosu med svetovalcem/kovčem in svetovancem v svetovalnem procesu, ne glede na razlike med pristopoma, pri svetovancu pomemben trenutek uzrtega spoznanja na ravni uvida.⁶

Obstoj lastnega tu povezujemo s spoznanjem pri svetovancu, ki se od njegove siceršnje angažiranosti v svetovalnem procesu loči po tem, da se zgodi v posebnem procesu, skozi uzrtje in uvid. Pri uzrtju gre za akt spoznanja, ki ga omogoči šele uvid. Ta je lahko slučajen in se zgodi kadarkoli. Značilen je aha efekt. Veliko bolj možno pa je, da se zgodi na podlagi sistematičnega svetovalnega procesa. Svetovalni proces vzpostavi plodno okolje za spoznanje. Akt takega spoznanja skozi uvid pri svetovancu enačimo z domeno njegovega lastnega. To sestavljanje lastnega pri svetovancu ponazarja, da je reševanje njegove situacije skozi svetovalni proces tlakovano z njegovimi uzrtji. Tu smo poudarili domeno lastnega pri svetovancu. V skupnem odnosu pa je koncept značilen tudi za svetovalca/kovča. Njegova spoznanja so prav tako pomembna in so lahko vtkana v odnos, hkrati pa je pomembno, da ta spoznanja razumemo v funkciji tlakovanja svetovalčevega lastnega⁷ in ne svetovančevega.

tralnost kovča pri tem procesu, to ne pomeni prepuščanje svetovanca samemu sebi, da se popolnoma sam trudi iskati lastno rešitev in se v ta namen občasno srečuje s svojim kovčem. Vendarle gre za njuno sodelovanje, za interaktiven prepletajoč proces, kjer svetovanec in kovč skupaj krojita proces. Kljub poudarku, da naj svetovanec sam (po)išče rešitev, je to iskanje rešitve vendarle skupno. Nevtralnost kovča ne pomeni, da gre za njegovo nemo opazovanje in prepuščanje svetovanca samemu sebi, temveč je njegova nevtralnost poudarjena kot nevsiljiv, a posredno aktiven pristop k odnosu s svetovancem skozi proces. Tako je tudi ta razlika, opredeljena z nevtralno vlogo kovča in aktivno vlogo svetovalca, presežena.

(NE)PRIPRAVLJENOST SVETOVALCA/KOVČA ZA NEDOMINANTNO STROKOVNO VLOGO

Svetovalni odnos med svetovalcem/kovčem in svetovancem pogledimo v smislu, kaj se zgodi, če svetovanec nastopa (preveč) samoiniciativno. Kaj, če imata svetovallec/kovč dilemo s spremljanjem svetovanca, ker nimata nobenega občutka, kam se bo svetovalni proces usmeril? Tako dilemo najdemo v dialogu med Sokratom in Sizifom (Kocijančič, 2004: 743–748), kjer pogovor osvetljuje vrzel med iskanjem rešitve za svetovanca, ki jo ta sam zase (še) ne pozna, in svetovanjem svetovalca, ki se znajde pred preizkušnjo slediti svetovancu

v primeru, ko eden in drugi ne poznata vnaprej možne rešitve. Kaj se šele zgodi, če povrh tega svetovanec (preveč) jasno usmerja svojo pot v smeri reševanja in mu svetovalec ali kovč zgolj pasivno sledita? Na tako dilemo opozarja tudi Guggenbuhl (1997), ki dvomi, da smo kot strokovnjaki resnično pripravljeni zgolj sprejemati samoiniciativno delovanje svetovanca. V svojem delu nazorno osvetljuje odnos med pacientom in zdravnikom, kateremu pacientova proaktivna drža povzroča nemalo preglavic in zdravnik v njej vidi domnevni poseg v svojo strokovno avtoriteto (Guggenbuhl, 1997).

Dilemo pogledajmo še tako, da za svetovalca in kovča uporabimo metaforo *kočijaž*, svetovanca pa imenujmo *potnik*. Kočijaž upravlja konja in kočijo, medtem ko mu potnik pove, kam naj ga (od)pelje. Verjetno ne bi bilo tako preprosto, če kočijaž ne bi vedel, kje je kraj, kamor naj bi potnika (od)peljal. Ali je kočijaž sposoben voditi potnika in hkrati biti voden od njega, da s skupnimi moči prideta do želenega potnikovega cilja? Ali je sposoben biti tako strokovno skromen, da sledi poti, ki mu jo narekuje ali aktivneje od njega sproti odkriva potnik sam zase in posledično tudi zanj? V navezavi na socialno svetovanje Lynn Hoffman o tem ne dvomi in zgornjemu pritrjuje ter jasno opozarja, da mora biti strokovnjak pripravljen na to, da zdrži negotovost iskanja, se je sposoben odpovedati moči, ki mu ne pripada, in biti pripravljen na vlogo soiskalca in sogovornika svetovancu (Čačinovič Vogrinčič, 2005: 12).

RAZLIKA MED KOVČIRANJEM IN SOCIALNIM SVETOVANJEM V RAZMERJU PROBLEMA IN REŠITVE

Pregledali smo že podobnosti med pristopoma, zdaj pa se oprimo še na njune razlike, ki

jih vidimo v razmerju med problemom in rešitvijo za svetovanca. Oba pristopa uvodoma razločujemo po tem, da socialnemu svetovanju pripišemo večjo osredotočenost na problem, ki ga doživlja posameznik, kovčiranju pa večje poudarjanje rešitve. Pri tem razlikovanju ne obravnavamo različnih pristopov v definiranju problema in rešitve⁸ niti ne osvetlujemo razmerja med njima pri obeh pristopih s tem, kako se je razmerje skozi čas konceptualno spreminjalo. Za osvetlitev slednjega si pogledajmo O'Hanlonovo razlago razvoja konceptov pomoči, ki opredeljuje razvoj skozi štiri valove, prvi je temeljil na patologiji, drugi je bil usmerjen na problem in njegovo reševanje, tretji se je usmerjal v rešitve in iskanje rešitev, medtem ko četrti val še išče pravo poimenovanje (Čačinovič Vogrinčič, 2003: 199). Zdi se, da je četrti konceptualni val pomoči že opredeljen skozi koncept etike udeležенosti po Lynn Hoffman in koncept perspektive moči po Denisu Saleebeyju, ugotavlja Čačinovič Vogrinčič (2003: 200). Če našo trditev, da se socialno svetovanje posveča samemu problemu, povežemo z O'Hanlonovimi valovi, ugotovimo, da bi to lahko storili zgolj za prvi in drugi konceptualni val, nikakor pa ne več za tretjega in četrtega.

Vendar ostanimo na točki naše vsebine, ko je za našo obravnavo razlikovanja med pristopoma pomembno doživljanje problemske situacije pri posamezniku. Tu ta dva pristopa na točki razmerja med problemom in rešitvijo razločujemo tako, da poudarjamo, da se socialno svetovanje bolj posveča problemu (instrumentalna definicija problema po Lüssiju), kovčiranje pa gleda v smer rešitve. Za primerjavo spet posezimo po njuni vstopni kodi delovanja, ki smo ju uporabili že v četrtem poglavju. Vendar tu razlago o njuni vstopni kodi obstoja uporabimo tako, da osvetlimo razmerje med problemom in rešitvijo.

Pri socialnem svetovanju že to, da imamo svetovalni proces, predpostavlja obstoj problemskega polja svetovancev. Pozornost svetovalca je samoumevno usmerjena v osvetlitev te problemske situacije, ne glede na še tako močno razvojno naravnost svetovalca. Te osredotočenosti svetovalca na problem ne izenačujemo z drugim konceptualnim valom pomoči (osredotočenje na problem in reševanje problema) niti v tem primeru ne iščemo povezave z drugimi konceptualnimi valovi. Z našega vidika opazovanja ugotavljamo, da četudi socialno svetovanje temelji na četrtem konceptualnem valu pomoči (perspektiva moči in etika udeležnosti), to na vstopno kodo socialnega svetovanja ne vpliva. V praktičnem polju socialnega svetovanja je izrazita problemska situacija, ki je zakodirana s problemsko vstopno kodo, ki jo povezujemo z generično vlogo.⁹

Pri kovčiranju smo poudarili osredotočenost na razvojne rešitve kot ključno razliko. Svetovanec vstopi v odnos s kovčem na točki *vsakdanjega*, ta točka se kasneje praviloma opredeli kot problemska, vendar se svetovanec ne razume in ne doživlja tako. Če iščemo še naprej, tudi med pristopi, ki so kovčiranju sorodni (mentorstvo, tutorstvo, športno trenerstvo ...), vidimo, da je položaj svetovanca, ki potrebuje mentorja, tutorja ali trenerja, lahko poimenovan kot problem, čeprav je jasno, da so aktivnosti naravnane v funkcijo sledenja cilju. Osredotočanja kovčiranja v smeri rešitev tu ne povezujemo s tretjim konceptualnim valom pomoči (usmerjenost v rešitve in iskanje rešitev). Četudi bi kovčiranje potencialno lahko izenačili tudi z drugim konceptualnim valom pomoči (iskanje problema in njegovo reševanje), še vedno ne vidimo vpliva na razvojno vstopno kodo kovčiranja, na podlagi katere to vstopa na prizorišče.

Kovčiranje je osredotočeno na razvojno rešitev.

V čem je samoumevna razvojna naravnost kovčiranja, ko rešitev razumemo kot doseganje ciljev, lahko vprašljiva, in zakaj vidimo potrebo po delovanju socialnega svetovanja na razvojnih vsebinah, osvetljujemo v naslednjih dveh poglavjih.

VPRAŠLJIVOST RAZVOJNE NARAVNOSTI KOVČIRANJA

Razvojno naravnost kovčiranja najprej osvetlimo na abstraktni ravni. Pri kovčiranju je zagovarjanje razvojnega (preveč) samoumevno postavljeno v funkcijo prevladujoče paradigme razvoja posameznika in organizacije, družbene skupnosti in družbe nasploh, po načelu *več je bolje, bolje je hitreje*. Tako zastavljeno paradigmo razvoja najdemo v fetišiziranju gospodarske rasti (Hamilton, 2007), ki jo spodbujajo močni korporacijski subjekti, katerih interesi se prepletajo s političnimi vplivi in interesi. Če kovčiranje to prevladujočo razvojno paradigmo brez prevpraševanja in kritične presoje podpira in ji reaktivno sledi, jo zgolj dodatno utrjuje. S tem potencialno postaja instrument malikovanja in zagovarjanja gospodarske rasti kot edinega pravega osnovnega pogoja za koncipiranje razvoja. Izhajajoč iz te predpostavke, problem pri kovčiranju nastane pri tistih svetovancih, ki niso v stanju izluščiti lastnega bistva za svoj razvoj, in je posledica tega (p)osvajanje zunanjih vzorcev uspeha, ki jim začnejo nekritično slediti. S tem padejo v pretesen objem prevladujočega korporativnega *know-how* potrošništva, ki jim vnaprej obljublja recepte za njihov uspeh na sto in en način.

Vprašljivost kovčiranja se kaže tudi v delovnih okoljih organizacij, kjer je iskanje svetovančevih razvojnih rešitev, tudi če ne gre za vodstvene kadre, ki naj bi v primerjavi z drugimi zaposlenimi bolj dihal skupaj z organizacijo, že v

izhodišču postavljeno v okvir organizacijskega delovanja. Spodbujanje razvoja posameznika in njegovih potencialov je tako že vnaprej utirjeno v sledenje organizacijskih interesov in s tem je njegov razvoj samoumevno podrejen organizacijskemu razvoju.

Kovčiranje je iz perspektive spodbujanja samoiniciativnega iskanja rešitev pri svetovancu lahko vprašljivo tudi iz razloga, da se (pre)hitro širi na raznovrstna področja. Njegovo drobljenje gre že tako daleč, da je zaradi vnaprejšnje določenosti problemov in rešitev¹⁰ precej brezpredmetno poudarjati njegovo primarno naravnost nedajanja nasvetov svetovancem.

Pristop kovčiranja kakor tudi drugih svetovalnih metod postane vprašljiv tudi s tem, ko predvideva, da je motivacija svetovanca pomembna za uspešen proces v smeri doseganja želenih rezultatov (ETCS 2006). Tu namreč trčimo ob paradoks, da bi potencialno dovolj visoka motivacija svetovanca utegnila biti že porok, da strokovna pomoč niti ne bi bila nujno potrebna.

DELOVANJE SOCIALNEGA SVETOVANJA NA RAZVOJNIH PODROČJIH

Socialno svetovanje, ki bi prevzelo večjo vlogo na razvojnih področjih, kot so vsebinska področja osebnega razvoja, razvoja človeških virov, razvojno karierna vprašanja, razvijanje osebne odgovornosti ipd., lahko okrepi prevpraševanje in kritično presojanje razvoja kot takega. V navezavi na socialno svetovanje O'Hanlonova razlaga razvoja konceptov pomoči jasno osvetljuje razvoj socialnega svetovanja od njegovega nekdanjega primarnega osredotočanja na problemska vprašanja do sodobne primarne osredotočenosti na razvojna vprašanja, kar se konkretnije poudarja s prebujanjem virov moči sve-

tovanca in njegovo soudeležnostjo v svetovalnem procesu (Čačinovič Vogrinčič, 2003: 200). Kljub vidni tovrstni naravnosti pa socialno svetovanje še vedno pretežno deluje v okviru generične vloge. Uveljavljanje socialnega svetovanja na razvojnih področjih zaradi možne generične usidranosti v problemsko polje bolj uravnoteženo pristopa k problemskim situacijam in razvojnim ciljem. Socialno svetovanje lahko ciljno usmerjenost svetovanca v smeri njegovega razvoja bolj prizemljeno prevpraša, kot to utegne uspe(va)ti kovčiranju. Socialno svetovanje, delujoče na razvojnih področjih, lahko ustvarja plodne okoliščine, da svetovanci ne bi (preveč) premočrtno hiteli v (p)osvajanje splošno uveljavljenih vzorcev uspeha.

ZAKLJUČEK

Kovčiranje pridobiva pomen ter kot razmeroma nova in hitro napredujoča metoda uveljavlja nov pristop, ki je za svetovance zanimiv, saj jih spodbuja k doseganju konkretnih ciljev. Socialno svetovanje, ki je utemeljeno z daljšo tradicijo strokovne prakse, pa uveljavlja pomembna načela, ki so dragocena zlasti za ljudi v stiskah in težavah. Pristopa kovčiranja in socialnega svetovanja smo primerjali kontekstualno. Kovčiranje kmalu utegne postati najbolj odmeven svetovalni pristop na področju dela z ljudmi in za ljudi. V razmerju do socialnega svetovanja je zanimivo in hkrati zbujajo skrbi z vidika prepoznavnosti slednjega pristopa to, da je kovčiranju samoumevno pripisan primat svetovalnega pristopa, ki ne (po)deli nasvetov, temveč svoj način dela gradi na odnosu s svetovanci v svetovalnem procesu. Prav po tem je navzven prepoznan in ga razločujemo od preostalih svetovalnih pristopov, ki takega načina dela z ljudmi, razen občasno in po naključju, praviloma ne zasledujejo. Ob primerjanju obeh pristopov

med seboj se zdi, da je socialno svetovanje, ki ga s kovčiranjem družijo podoben način dela z ljudmi, v širši poljudnostrokovni javnosti redkeje omenjeno. Seveda ne gre za to, da bi tu primerjali prepoznavnost enega ali drugega pristopa med seboj. Gre za to, da skozi iskanje podobnosti in razlik med svetovalnima pristopoma osvetljujemo skupne sinergijske točke v cilju spodbujati razvoj svetovalnih dejavnosti z ljudmi in za ljudi.

LITERATURA

- Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). »Jezik socialnega dela«. *Socialno delo*, 4-5: 199-203.
- Čačinovič Vogrinčič, G., in drugi (2005). *Vzpostavljane delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Guggenbuhl, C. A. (1997). *Pomoč ali premoč: psihologija in patologija medčloveških odnosov pri delu z ljudmi*. Ljubljana: Sophia.
- Hamilton, C. (2007). *Fetiš rasti*. Ljubljana: Krtina.
- Hrovatič, D., Vrana T. (2006). *Kovčiranje za izobraževalce*. Ljubljana: interno gradivo Centra Spirala.
- Kocijančič, G. (2004). *Platon: Zbrana dela II*. Celje: Mohorjeva družba.
- Lüssi, P. (1990). »Sistemski nauk o socialnem delu«. *Socialno delo*, 1-3: 81-94.
- McLeod, A. (2003). *Performance Coaching. The Handbook for Managers, H.R. Professionals and Coaches*. Wales: Crown House Publishing Ltd.
- Milošević Arnold, V., Postrak M. (2003). *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Salisbury, D. (2002). *The Strengths Perspective in Social Work Practice*. Boston: Allyn and Bacon.
- Sloterdijk, P. (1996). »Sokratska majevtika in filozofijina pozaba rojstva«. *Apokalipsa*, 12/13: 12-38.
- Van Kessel, L. (2007). »Coaching, a field for professional supervisors?«. *Ljetopis socijalnog rada*, 2: 387-432.
- Vaughan Smith, J. (2006). *Therapist into Coach*. London: Open University Press.

- 1 Na posebno zahtevo avtorja ohranjamo v članku izraza (popačenki iz angleščine): kovčing in kovč, čeprav se s tem ne strinjamo. Za presojo smo prosili prof. dr. Marka Stabeja z Oddelka za slavistiko FF, ki meni, da je potrebno poiskati ustrezen slovenski izraz. Ker se je s terminologijo veliko ukvarjalo Andragoško društvo Slovenije, prepuščamo njim, da razrešijo že nekaj časa trajajoči problem.
- 2 V prvih dveh poglavjih prispevka uporabljamo pojem »coaching«, od tretjega poglavja dalje pojem »kovčiranje«.
- 3 V Centru Spirala smo v okviru mednarodnega projekta ETCS (2006-2008) odkrivali možnosti za slovenjenje besede coaching. Čeprav v tistem času do strokovnega soglasja o možnosti slovenjenja coachinga še ni prišlo, smo sami od leta 2008 dalje za svojo uporabo coaching slovenili v »kovčing«, leta 2010 pa smo ta pojem nadomestili s pojmom »kovčiranje«. V letu 2011 je prišlo do strokovnega premika, ko so se različne strokovne skupine, ki se ukvarjajo s kariernim svetovalnim delom, strinjale, da je poleg angleške različice »coaching« smotno uporabljati še slovenske sopomenke »kovčiranje, kovčing in trening« (Terminološki slovarček karijerne orientacije 2011).
- 4 Pojem v tem kontekstu uporabljamo za opis stanja, v katerem posameznik živi, h kateremu je usmerjen v vsakdanjem življenju in h kateremu teži nazaj takrat, ko se sooča s problemskimi situacijami.
- 5 Če se nekdo udeleži kovčiranja, je to nekaj zanimivega, kar se povezuje z razvojnimi težnjami. Vključenost v socialno delavski kontekst svetovanja pa posameznika še vedno postavi v vlogo nekoga, ki ima probleme.
- 6 Koncept uztirja spoznanj na ravni uvida se približa majevtični metodi, filozofski pedagoški metodi, s pomočjo katere strokovnjak skozi spretno zastavljena vprašanja pripelje sogovornika do samostojnih spoznanj.
- 7 Primerjava svetovančevega in svetovalčevega/kovčevega uztirja svetovalne situacije je možna skozi pojma (re)aktivne in (pro)aktivne aktivnosti ali skozi splošno bolj znana pojma samoiniciranosti in samoiniciativnosti. Če denimo svetovalec skozi poudarjanje koncepta perspektive moči pri svetovancu uzre in mu namigne, na kateri točki oz. glede česa naj raziše in aktivira

lastne vire moči, pri čemer skupaj razvijata to pot, to ni sporno. Vendar pa ima to za svetovanca manjšo energijsko in motivacijsko vrednost, kot če v sodelovanju s svetovalcem sam uzre potrebo, da prebudi svoje vire moči. V prvem primeru je svetovanec samoiniciiran, v drugem primeru je deloval samoiniciativno.

- 8 *Za socialno delo je pomembno Lüssijevo načelo instrumentalne definicije problema, ki je eno od ključnih metodičnih načel (1990: 89).*
- 9 *Generično vlogo razlagamo kot pomoč ljudem v stiskah in težavah, ki je deklarativno zajeta, zlasti v etičnih dokumentih.*
- 10 *Vprašanje reševanja problemske situacije potencialnih svetovancev je že vnaprej opredeljeno tako, da vnaprejšnji opredelitvi problema sledi vnaprejšnja opredelitev rešitve. Npr.: Ali imate pogosto občutek, da ste pod stresom? Rešitev: Kovčiranje za odpravljanje stresa. Problemska situacija: Bi želeli izboljšati svoje predstavitve? Rešitev: Kovčiranje za uspešnejše nastopanje. Problemska situacija: Ali si želite živeti bolj zdravo? Rešitev: Kovčiranje za bolj zdrav način življenja. Itd.*